

Skladatelka Markéta Dvořáková a její sborová tvorba věnovaná Vokálnímu ansámblu Notabene Ostrava

Daniela Střílková

Markéta Dvořáková je čínorodá muzikantská bytost, u níž se omezit pouze na tvrzení, že je významnou ostravskou skladatelkou, by jistě bylo velkým pochybením. Její hudební aktivity se kromě komponování zaměřují také na hudebně-pedagogickou činnost (vyučuje na Janáčkově konzervatoři v Ostravě, na JAMU v Brně a na ZUŠ Heleny Salichové v Ostravě – Polance nad Odrou). Dlouhá léta je členkou Tvůrčího centra Ostrava¹. V letech 2009 - 2015 zastávala funkci předsedkyně TCO a byla tak hlavní organizátorkou festivalu Hudební současnost. Dále je organizátorkou a lektorkou Dílny pro nejmladší skladatele, která každoročně probíhá v rámci festivalu Beethovenův Hradec. V neposlední řadě je Dvořáková členkou týmu lektorů projektu Slyšet jinak, který se zaměřuje na rozvíjení kreativity dětí. Pravidelně zasedá v porotách skladatelské soutěže základních uměleckých škol Múzy Ilji Hurníka.

Z iniciativy Dvořákové také v roce 2017 vznikl Vokální ansámbl Notabene Ostrava, amatérský ženský komorní sbor. Působení v tomto komorním sboru ji zjevně velmi inspiruje, protože pro tento vokální ansámbl upravuje a aranžuje písně dle vlastních preferencí, ale také mu věnovala i několik autorských kompozic, které se staly základním repertoárem ansámblu a hojně je prezentují na svých koncertních vystoupeních.

„ Založení vokálního ansámblu Notabene pro mne bylo velkou vzpruhou. Jak osobnostní, tak skladatelskou. Konečně jsem mohla zrealizovat všechny své touhy, na které jsem v průběhu života nějak nenašla čas, jako např. zaranžovat své oblíbené lidové písně. Navíc mi ansámbl slouží jako okamžitá zpětná vazba a živý organismus, se kterým se dá pracovat. Mohu zkoušet různé varianty a hned je v reálu slyšet. Skladby se takto v průběhu zkoušek vyvíjejí a mnohdy mají i 5 verzí.“²

Úplně první skladbou, kterou Dvořáková pro Notabene upravila, byla lidová píseň Voděnka studená. Tuto krásnou lidovou píseň používala umělecká vedoucí Daniela Střílková při rozezpívání, díky povedené úpravě skladatelky se stala trvalou součástí repertoáru a ansámbl ji zařazuje do své tematické části Vodní okénko, v níž prezentuje písně s tématem vody. Dalšími lidovými písněmi, které Dvořáková upravila a byly (nebo budou) Notabene nastudovány, jsou písně Prší, prší a slovenská lidová píseň A ja taka dzievočka. Za zmínku stojí, že se s těmito písněmi Dvořáková úspěšně zúčastnila skladatelské soutěže Opus ignotum³, kde s písní Prší, prší vyhrála kategorii dívčích sborů v 6. ročníku soutěže a s písní A ja taka dzievočka získala 2. místo v letošním ročníku soutěže. „V případě Voděnky studené je to pouze její harmonizace s krátkým dokomponovaným úvodem a stejným dovětkem. Písně Prší, prší a A ja taká dzievočka jsem už rozpracovala více. Vložila jsem tam i mezihry, nejrůznější stylizace doprovodu, legrácky, pauzy.“⁴

¹ Tvůrčí centrum Ostrava – organizace sdružující skladatele a umělce z Ostravy a Moravskoslezského kraje, hlavním úkolem organizace je prezentace autorských kompozic členských skladatelů v rámci pořádání festivalu Hudební současnost

² Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

³ Opus ignotum – mezinárodní skladatelská soutěž vyhlašovaná organizací NIPOS Artama Praha, více na <https://www.nipos.cz/opus-ignotum-zakladni-informace/>

⁴ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

U cyklu Kvítí jde vlastně také o lidovou píseň, ale zde se skladatelka především inspirovala u Leoše Janáčka. „Nejvíce si však z tohoto „ranku“ cením cyklu „Kvítí“. Pod tímto souhrnným názvem se ukrývají tři skladby: Kvítí milodějně, Lavečka a Záře od milého. Jsou to písně, které zhudebnil i Leoš Janáček a jsou součástí jeho díla Moravská lidová poezie v písních. Od Janáčka se také v mnohých místech inspiroji, celkově je zde ale můj autorský vklad největší.“⁵

Vedle těchto úprav však pro Vokální ansámbl Notabene komponuje Dvořáková i autorské skladby. Část těchto skladeb má duchovní charakter, konkrétně se jedná o písně Aleluja, Aleluja II a skladbu Modlitba. Ke genezi Aleluja Dvořáková uvádí: „Co se týká inspirace odjinud, nejvíce mne zasáhla hned první skladba, kterou naše sbormistryně Daniela Střílková přinesla na první zkoušku – Joyfully Sing od Lindy Spevacek. Tato skladba se mnou zarezovala a ihned jsem pod jejím dojmem napsala Aleluja. Také jsem si chtěla vyzkoušet, že pokud je skladba dostatečně melodicko-harmonicko-rytmicky zajímavá, složka textová může ustoupit do pozadí a skladba si vystačí buď úplně bez textu, nebo s jedním slovem – v tomto případě Aleluja. Po nějaké době jsem napsala i Aleluja II.“⁶ Skladba Modlitba byla původně komponovaná pro hornové kvarteto. Skladatelka chtěla původně nechat její poselství skryto pouze v tónech a jako píseň ji zpívat na neurčitý vokál. Pak ale přece jen požádala o otextování svou „dvorní textařku“ Gabrielu Bjolkovou, která svými slovy zcela vystihla obsah tónů a zamýšlený vnitřní podtext. Skladba se tak jistě stala srozumitelnější širšímu okruhu posluchačů. Dvořáková však nezavrhuje ani variantu bez textu, domnívá se, že název Modlitba je dostačující a do abstraktní hudební plochy si může posluchač vložit svůj vlastní příběh. Skladatelka dále nevyklučuje ani provozování obou skladeb simultánně – tedy hornové kvarteto spolu s otextovanou verzí zpívanou vokálním ansámblem. I tato varianta by dle skladatelky mohla znát zajímavě.

S texty Gabriely Bjolkové ostatně pracuje Dvořáková často a ráda.

„Velkým přínosem do mého života jak osobního, tak uměleckého, bylo setkání s Gabrielou Bjolkovou. Její umělecké nadání a tvořivost při práci s textem mě fascinuje v podstatě neustále. Je schopna chrlit texty na jakékoli zadání, jakoukoli melodii, a vždy mají hloubku a zároveň i nadhled okořeněný laskavým humorem. Setkání s ní mi ušetřilo hodiny hledání vhodného textu, což byl vždy problém, se kterým jsem se potýkala kdykoli jsem potřebovala psát na nějaký text. Nyní řadu věcí pro Notabene píšeme společně. Buď vznikne nejdříve text – na předem domluvené téma, nebo praktikujeme i druhou variantu. Gabriela je totiž schopna bravurně otextovat už hotové melodie.“⁷

Tak trochu na zakázku pro ansámbl vznikly další dvě autorské skladby tandemu Dvořáková -Bjolková. Vokální ansámbl plánoval sérii adventních koncertů, které měly jasnou dramaturgii, byly proloženy recitací s adventní tematikou (autorkou pro tuto příležitost nově vniklých básní byla opět Gabriela Bjolková) a celý program bylo nutno vhodně zahájit a ukončit. Tak vznikly písně Adventní a Vánoční.

Za zcela specifickou lze označit tvorbu pro děti, kterou Dvořáková komponuje taktéž na texty Gabriely Bjolkové. „ (...) Jako tomu bylo v případě Písniček na dva řádky. Ty jsou původně klavírními instruktivními skladbičkami. K nim byl dodán text a nakonec jsem vytvořila i jejich sborovou variantu, kdy jsem přikomponovala předeheru a mezihry a vznikl tak asi dvanáctiminutový cyklus určený především dětským posluchačům. Na dětské posluchače jsou cíleny také žertovné básničky – písničky o zvířátkách pod souhrnným názvem Rozverníčky pro dětičky. Zatím jsou napsány, nacvičeny a provedeny čtyři z plánovaného mnohačetného

⁵ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

⁶ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

⁷ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

cyklu – Koktavá kukačka, Medvěd, Slon a Žirafa. Tvorba pro děti mě nesmírně baví, je to velmi osvěžující a nsvazující, dá se velmi dobře popustit uzda fantazii. Těším se na další básně, do kterých se pustím. Je jich v zásobě celá řada.“⁸ Zmiňované cykly byly ansámblem představeny například v rámci Dílny pro nejmenší skladatele při festivalu Beethovenům Hradec v červnu 2018 nebo na prvním ročníku celorepublikového sborového happeningu Zpíváme pro Unicef v březnu 2019, kdy Vokální ansámbl vystoupil spolu se studenty Gymnázia Pavla Tigrida v kulturním domě Altán v Ostravě – Třebovicích.

Jak je patrné výše, tvorba Dvořákové se dělí do několika logických celků, tedy úpravy lidových písní, autorská tvorba, tvorba pro děti a posledním inspiračním zdrojem je populární hudba.

„Písničky, které mám ráda a jsou mi blízké natolik, že jsem nemohla jinak, než je také pro Notabene upravit, abych si je mohla zazpívat. V této „škatulce“ má zatím Notabene v repertoáru mé úpravy písní Mám malý stan, Nebe na zemi a Ostravo. Poslední zmiňovanou píseň vokální ansámbl Notabene s doprovodem saxofonu jedné z našich členek Terezy Vaňkové zpíval na vernisáži výstavy k výročí Ostravy ve foyeru Nové radnice. Pro spolupráci na této příležitosti Notabene pozvala tehdejší ředitelka archivu města Ostravy Blažena Przybylová, která záhy nato tragicky zemřela sražená trolejbusem (31.10.2017).“⁹

Spolupráce skladatelky Markéty Dvořákové a Vokálního ansámblu Notabene je zcela jistě přínosná nejen v uvedených skutečnostech, tedy že skladatelka má okamžitou zpětnou vazbu a možnost na svých kompozicích pracovat, zatímco pro ansámbl jsou komponovány skladby mu přímo „šité na míru“. Velmi přínosná je tato spolupráce také pro posluchače, kterým je takto prezentována často v premiérách soudobá sborová hudba. Vzhledem k velmi pozitivním ohlasům na originální repertoár a výběr skladeb nejen z řad posluchačů, ale i odborné kritiky¹⁰, lze soudit, že spojení skladatelky Markéty Dvořákové a Vokálního ansámblu Notabene je přínosné v širším hudebně-kulturním kontextu. Je zcela zásadní zmínit skutečnost, že spolupráce s Vokálním ansámblem Notabene je jedním z mnoha skladatelských počinů, kterým se Markéta Dvořáková v posledních letech intenzivně věnuje. Aktuální situace, která nastala v souvislosti s pandemií Covid 19, zhatila uvedení premiéry opery, kterou Dvořáková zkomponovala pro Dětské operní studio při NDM, vedené Lenkou Živockou.

Seznam literatury

Internetové zdroje

<https://ahuv.cz/tvurci-centrum-ostrava>

<https://www.ostravan.cz/>

<https://www.nipos.cz/>

⁸ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

⁹ Z osobního rozhovoru se skladatelkou dne 1.11. 2020

¹⁰ Například:

<https://www.ostravan.cz/44371/v-ostrove-zacala-hudebni-soucasnost-festival-hudby-s-sirokou-naruci/>

<https://www.ostravan.cz/60526/hudebni-soucasnost-nabidla-vecer-ostravskych-skladatelu-ktery-se-nesl-v-prijemne-odlehcenem-duchu/>

Skladatelka Markéta Dvořáková a její sborová tvorba věnovaná Vokálnímu ansámblu Notabene Ostrava

Souhrn

Příspěvek představuje osobnost skladatelky Markéty Dvořákové, která je významnou pedagožkou, skladatelkou i organizátorkou kulturního života v Ostravě. Stála u zrodu Vokálního ansámblu Notabene Ostrava, pro který nejen autorsky tvoří, ale i upravuje. A právě tyto kompozice a spolupráce skladatelky s ansámblem je obsahem příspěvku.

Composer Markéta Dvořáková and her choral compositions for Vocal ensemble Notabene Ostrava

Summary

This article introduce composer Marketa Dvorakova, who is very interesting person in pedagogical, composing and cultural life in Ostrava. She was one of founders in birth of vocal ensemble Notabene Ostrava, for whose she composing and arranged songs and other music pieces. These compositions are main contents of this article.